

Можна наводити ще ряд прикладів викрадення людей, проте картина зрозуміла. В даній категорії злочинців не має ні національності, ні віри, ні людської гідності, тільки ціль – нажитися будь-яким способом.

Під час, опитування потерпілих які стали жертвами викрадення, було встановлено, що як правило, утримувались вони в підвалах, занедбаних будинках які заходяться на окраїнах населених пунктів, годували раз на добу. З цілю психологічного тиску злочинці одного із затриманих вбивали, а іншого відпускали.

До недавнього часу говорити про широкомасштабний захист честі та гідності громадян, їх прав і свобод не приходилося. Проте ситуація яка виникла в Україні в кінці 2013 та протягом 2014 року викликає занепокоєння серед працівників правоохоронних органів, прокуратури, суду та представників влади.

Враховуючи збільшення масштабів даного виду злочину на території нашої країни, доцільним було б створити тимчасову міжвідомчу слідчо-оперативну групу яка б займалася розслідуванням та припиненням фактів викрадення людей.

На дану слідчо-оперативну групу можна покласти:

- створення на базі Інтегрованої інформаційно-пошукової системи (ІПС) єдиний банк даних (БД) щодо виявлення фактів викрадення людей, інформацію про осіб які вчиняють дані злочини;
- аналіз кримінальних проваджень та оперативно-розшукових справ по фактах викрадення людей на території України;

Підводячи підсумки, хотілося б зазначити, що з метою успішної протидії цим злочинам необхідно поєднання не тільки зусиль правоохоронних органів, але й держави разом з суспільством. Тому ніякі обставини, якими б вони не були, чи то загроза війни, стан війни, внутрішня політична нестабільність чи інша надзвичайна ситуація, не можуть бути виправданням насильницькому зникненню або викраденню людей на території будь-якої незалежної демократичної країни.

Список використаних джерел:

1. Конституція України. Прийнята Верховною Радою України 28 червня 1996 р. //Відомості Верховної Ради України. 1996. - №30, ст. 141.
2. Адельхаян Р. А. Расследование похищения человека. М., 2003. 212 с.
3. Голина В.В. Преступления против свободы и воли личности: криминологическая характеристика и проблемы предупреждения //Злочини проти особистої волі людини/ Редкол.: В.В. Сташис (гол. ред.) та ін. – Х., 2002. – 240с.

Застосування угоди в кримінальному процесі України

Глушко А.П., старший викладач кафедри кримінально-правових дисциплін ННІПП НАВС

Запровадження в кримінальному судочинстві інституту домовленості між сторонами провадження (укладання угод), безумовно є прогресивним надбанням.

Хотілося б зазначити про беззаперечні переваги інституту угод: уникнення небажаних судових витрат; зниження навантаження на прокуратуру і суд; легітимізацію компромісу між сторонами кримінального провадження; розширення принципу індивідуалізації покарання; укладання угоди має на меті пом'якшення покарання, застосованого до обвинуваченого (підсудного), у зв'язку з його каяттям; угода є більш справедливою по відношенню до правопорушника, який стає на шлях виправлення та повернення в суспільство.

Але, поряд з перевагами цього інституту, залишаються проблемні питання щодо його застосування у кримінальному судочинстві.

Насамперед, існує значне обмеження злочинів, щодо яких можливе укладання угоди: в разі скоєння особливо тяжкого злочину та кримінального правопорушення, внаслідок яких завдано шкоду інтересам особи (а не державним чи суспільним інтересам), і в цих провадженнях бере участь потерпілий (ч. 4 ст. 469 КПК). Особливо тяжкі злочини складають приблизно 13% від загальної кількості кримінальних правопорушень, передбачених КК України. Що ж стосується другої з названих категорій, то ознаки потерпілого немає у переважній більшості складів кримінальних правопорушень, наприклад проти основ національної безпеки, у сфері господарської діяльності, проти громадської безпеки, у сфері охорони державної таємниці, недоторканності державних кордонів, забезпечення призову і мобілізації, військових злочинів, тощо, а також у переважній більшості простих (без кваліфікуючих обставин) складів злочинів проти довілля, проти безпеки транспорту, проти здоров'я населення. Загалом ознака «потерпілий» присутня приблизно в 32% складів злочинів. Отже, загалом угоди про визнання винуватості є можливими (не забороненими) у 55% кримінальних проваджень. Якщо порівнювати з США, то там близько 90% кримінальних справ завершується шляхом укладання угоди, в Англії – 75%.

Якщо угоди досягнуто з підозрюваним, то невідкладно складається і направляється до суду обвинувальний акт, відтак підозрюваний одразу стає обвинуваченим (підсудним). Винятки дозволені (але не обов'язкові) лише у випадках, коли необхідно отримати висновок експерта або завершити проведення інших слідчих дій, необхідних для збирання та фіксації доказів, які можуть бути втрачені зі спливом часу, або які неможливо буде провести пізніше без істотної шкоди для їх результату у разі відмови суду в затвердженні угоди (ч. 1 ст. 474 КПК). Ці положення знову суперечать ч. 2 ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, ч. 1 ст. 62 Конституції України, ст. 17 КПК щодо необхідності доведення вини особи навіть у тих випадках, коли сама вона своєї винуватості не заперечує.

Одразу постає питання про співвідношення принципу презумпції невинуватості та інституту укладання угод. Для співставлення відповідності інституту угоди принципу презумпції невинуватості важливими є такі положення:

1) особа вважається невинуватою у вчиненні кримінального правопорушення і не може бути піддана кримінальному покаранню, доки її вину не буде доведено у порядку, передбаченому КПК, і встановлено обвинувальним вироком суду, що набрав законної сили;

2) особа не несе обов'язку доводити свою невинуватість;

3) сумніви у доведеності вини тлумачаться на користь обвинуваченого.

При укладенні угоди вина особи доводиться її визнанням своєї винності у порядку, передбаченому КПК, і за умови позитивного вирішення питання встановлюється обвинувальним вироком, яким суд затверджує угоду. Добровільність визнання своєї вини забезпечується процедурою ініціювання, затвердження угоди (процедура описана у главі 35 КПК, зокрема – ст. 474) та наслідками відмови суду у її затвердженні.

Однією з гарантій принципу презумпції невинуватості є положення ч. 6 ст. 469 КПК, згідно з якою факт ініціювання угоди і будь-які твердження, що були зроблені з метою її досягнення, не можуть розглядатися як відмова від обвинувачення або як визнання своєї винуватості при недосягненні у підсумку переговорів згоди про укладення угоди. Будь-які відомості, які стали відомі

слідчому, прокурору в ході проведення переговорів по примиренню або визнанню винуватості, не можуть бути використані як докази, що підтверджують винність особи, і на них не можна посилались у подальшому кримінальному провадженні.

Підозрюваний (або обвинувачений) не може бути примушений до доведення своєї невинності, у той же час обов'язок слідчого, прокурора повно, всебічно і неупереджено встановити всі обставини кримінального правопорушення, у тому числі ті, які свідчать на користь обвинуваченого, прямо передбачено законом (ч. 2 ст. 9 КПК). Мовчання особи не може бути визнано доказом її винуватості.

Погоджуючись на застосування інституту угоди заради досягнення особистої вигоди винна особа активує режим відновлювального правосуддя, у межах якого змінюється характер «істини» як результату пізнання і засоби його досягнення. Усі сумніви щодо винності особи усуваються за рахунок її власного зізнання, добровільність якого забезпечується процедурою судового провадження на підставі угоди – ст. 474 КПК.

Примирення передбачає, що підозрюваний (обвинувачений) добровільно визнає свою вину у своєнні інкримінованого йому діяння, а визнання вини, як наслідок дозволяє в разі досягнення угоди з потерпілим проводити судовий розгляд спрощеному порядку без дослідження всієї сукупності доказів. У зв'язку з чим, стає питання не про обставини правопорушення і їх доведеність, а про виконання умов угоди.

Таким чином, такий порядок укладання угод у кримінальному судочинстві суперечить принципу презумпції невинуватості.

Існує також колізія у співвідношенні принципу безпосередності дослідження показань, речей і документів з угодами, а саме: відповідно до зазначеного принципу, суд досліджує докази безпосередньо; показання учасників кримінального провадження суд отримує усно; не можуть бути визнані доказами відомості, що містяться в показаннях, речах і документах, які не були предметом безпосереднього дослідження суду (ст.23 КПК України), але згідно ст. 474, якщо сторонами досягнуто угоди, то суд не проводить процесуальних дій і здійснює лише розгляд угоди. Тобто докази судом не досліджуються.

Крім того, згідно ст. 24 КПК України, кожному гарантується право на перегляд вироку, ухвали суду, що стосується прав, свобод чи інтересів особи, судом вищого рівня (принцип права на оскарження процесуальних рішень, дій чи бездіяльності), але укладення угоди для обвинуваченого чи потерпілого обмежує право на оскарження вироку, що є наслідком укладання угоди. Так, відповідно до ст. 473, наслідком укладання угоди про примирення та затвердження угоди про визнання винності - є позбавлення права на притягнення особи до кримінальної відповідальності за відповідне правопорушення, а також обмеження права на оскарження вироку.

Згідно з ч. 1 ст. 476 КПК у разі невиконання угоди про визнання винуватості прокурор не зобов'язаний, а має право звернутися до суду, який затвердив таку угоду, з клопотанням про скасування вироку. Можна сказати, що це не узгоджується з положенням ч. 2 ст. 22 КПК, де вказано: «Сторони кримінального провадження мають рівні права на збирання та подання до суду речей, документів, інших доказів, клопотань, скарг, а також на реалізацію інших процесуальних прав, передбачених цим Кодексом». Слід, однак, пам'ятати: обов'язок довести, що засуджений не виконав умови угоди, лежить

на прокурорі. Виникає ситуація, що суд жодним чином не забезпечує виконання угоди.

Список використаних джерел:

1. Александров А.С. Основание и условия для особого порядка принятия судебного решения при согласии обвиняемого с предъявленным обвинением// Государство и право. – 2003. – № 12. – С. 43–52.
2. Венетик В.М. Судовий компроміс в кримінальному судочинстві// Вісник Верховного Суду України. – 2000. – № 1 – С. 41–43.
3. Головяк П.В. Альтернативы уголовному преследованию в современном английском праве// Правоведение – 1998 – № 3 – С. 103–112.
4. Гончаренко В.Г. Деякі зауваження в зв'язку з прийняттям Кримінально-процесуального кодексу України// Вісник Академії правових наук України. – 2003. – № 2(33)–№3(34) – С. 698–710.
5. Грошевий Ю.М. Проблеми удосконалення законодавства по певлює кримінально-процесуальну діяльність//Вісник Академії правових наук України. – 2003. – №2(33)–3(34) – С. 686–710.
6. Гуценко К.Ф. Головяк П.В. Фидимов Б.А. Уголовный процесс западных государств – М.: Зерцало – 2001 – 480 с.
7. Лубовик Н. «Сделка о признании вины» и «особый порядок»: сравнительный анализ//Российская юстиция – 2004 – С. 52–53.
8. Коки А.Ф. Собрание сочинений : В 4 т. – М. 1967. – Т. 4. – 390 с.
9. Лазарева В.С. Легализация сделок о признании вины//Российская юстиция. – 1999. – № 5 – С. 40–41.
10. Малащенко В.Т. Реформування кримінального процесу України в контексті європейських стандартів: Теорія, історія і практика. — К.: «Видавничий Дім «Ін Юре». – 2004 — 544с.
11. Махов В. Н. Пешков М. А. Юристы США о сделке о признании вины//
12. Михайленко О. Юришин В. Обвинувачення його вили і значення в кримінальному судочинстві України// Вісник прокуратури. – 2003. – №5. – С. 46–51.

Кримінальна відповідальність за контрабанду культурних цінностей

Міщенко М.О., кандидат юридичних наук, викладач кафедри кримінально-правових дисциплін ННШП НАВС

Кримінальний закон не містить спеціальної кримінально-правової норми про відповідальність за контрабанду культурних цінностей. Їх передбачено у якості одного з предметів загального складу контрабанди в диспозиції ст. 201 Кримінального кодексу України (далі – КК). Отже, для того, щоб притягнути винну особу до кримінальної відповідальності за цей злочин, треба насамперед з'ясувати, чи незаконно переміщений предмет належить до культурних цінностей, а саме, чи є він об'єктом матеріальної та духовної культури, що має художнє, історичне, етнографічне та наукове значення і підлягає збереженню, відтворенню та охороні відповідно до Закону України «Про вивезення, ввезення та повернення культурних цінностей» [1].

Культурні цінності, як унікальні (рідкісні) предмети, які є безпосереднім результатом людської діяльності або тісно пов'язані з нею, мають національне або загальносвітове значення, становлять цінність для науки або культури, тому вони не можуть прирівнюватися до будь-яких інших предметів, яким не притаманні такі ознаки [2, с. 34]. Засновуючись на цьому, слід підтримати пропозиції щодо вилучення кримінальної відповідальності за контрабанду культурних цінностей із загального складу контрабанди у спеціальній та розміщення його в окремій частині ст. 201 КК. Зокрема, такої думки дотримується В.В. Сіленко, який запропонував визначити незаконне переміщення культурних цінностей в окремому частину ст. 201 КК [3, с. 11].